

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

ARAŞTIRMA BÜLTENİ

Gelir eşitsizliği büyüyor!

En zengin yüzde 10'luk grup ile en yoksul yüzde 10'luk grup arasındaki fark 15 kata yaklaştı.

Gini katsayısı 2019'da 0,410 seviyesine yükseldi. Bu, 2009'dan beri en yüksek düzeydir. Türkiye AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında en yüksek Gini katsayısına sahip ülkedir.

Ücretli, yevmiyeli ve kendi hesabına çalışanların gelirleri son 10 yılda ortalama 3 kat artarken işveren gelirleri 4 kata yakın arttı.

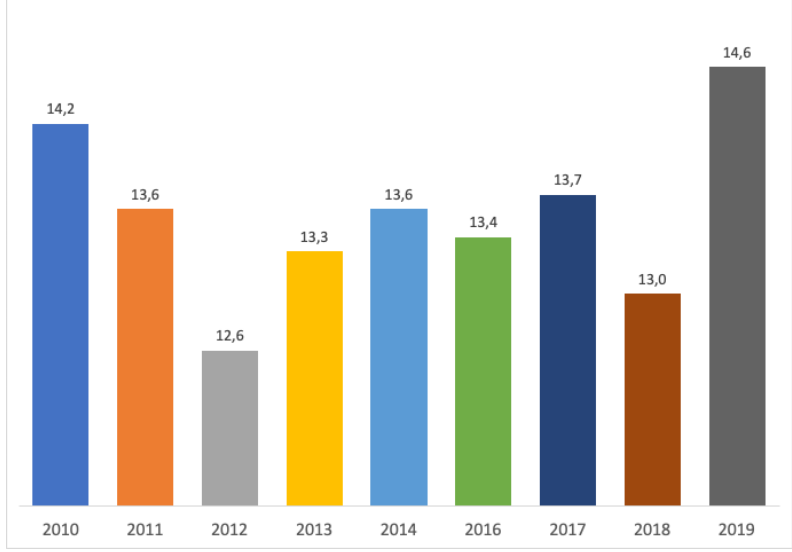
Kadınların geliri ortalama gelirin yüzde 17 altında!

Erkeklerin ortalama fert geliri 2019 yılı itibarıyla toplam ortalama gelirin yüzde 27,4'ü üzerindeyken kadınlarınki halen ortalamanın yüzde 16,9 altındadır.

23,7 milyon yoksul

Eşdeğer hanehalkı medyan fert gelirinin yüzde 70'i esas alındığında yoksul sayısı 23,7 milyon ve yoksulluk oranı yüzde 29 olmaktadır.

Grafik 1: En Zengin Yüzde 10'un Ortalama Gelirinin En Yoksul Yüzde 10'un Gelirine Oranı (2010-2019)

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020. DiSK-AR.

Türkiye gelir eşitsizliğinde Avrupa birincisi!

- Türkiye'de gelir eşitsizliği artıyor!
 - 2019 verilerine göre en zengin yüzde 10'luk grubun ortalama geliri en yoksul yüzde 10'luk grubunkinin 15 katı!
 - Türkiye Avrupa ülkeleri içinde gelir eşitsizliğinin en fazla olduğu ülke!
 - Kadınların geliri ortalama gelirin yüzde 17 altında!
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), **Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması**'nın 2020 sonuçlarını 15 Haziran 2021 günü yayımladı. Veriler bir önceki yılı (2019) referans aldığından Covid-19 salgının etkilerini yansıtmıyor olsa da Türkiye'de gelir dağılımı ve yaşam koşulları hakkında önemli bilgiler içeriyor. Türkiye'nin Covid-19 salgınına böylesi gelir uçurumuyla girdiği düşünüldüğünde pandeminin etkisinin görüldüğü sonuçlar kuşkusuz çok daha çarpıcı olacaktır.

Gini katsayısı

Gini katsayısı ülkelerdeki gelir dağılımını ölçmek için kullanılan yöntemlerden biridir. Gini katsayısı 0 ile 1 arasında bir değer olup katsayı 1'e yaklaştıkça gelir dağılımı bozulmakta, 0'a yaklaştıkça gelir dağılımı iyileşmektedir.

0 mutlak eşitlik anlamına gelirken (herkesin pay alması) 1 ise mutlak gelir eşitsizliği anlamına gelmektedir (bütün gelirin tek kişi tarafından elde edilmesi). Gini katsayısı genellikle 0,200 ile 0,500 arasında seyretmektedir.

P90/P10 oranı

P90, bir ülkedeki en zengin yüzde 10'luk grubu oluşturan kişileri ifade etmektedir. P10 ise bir ülkedeki en yoksul (en az gelire sahip) yüzde 10'luk gruptur.

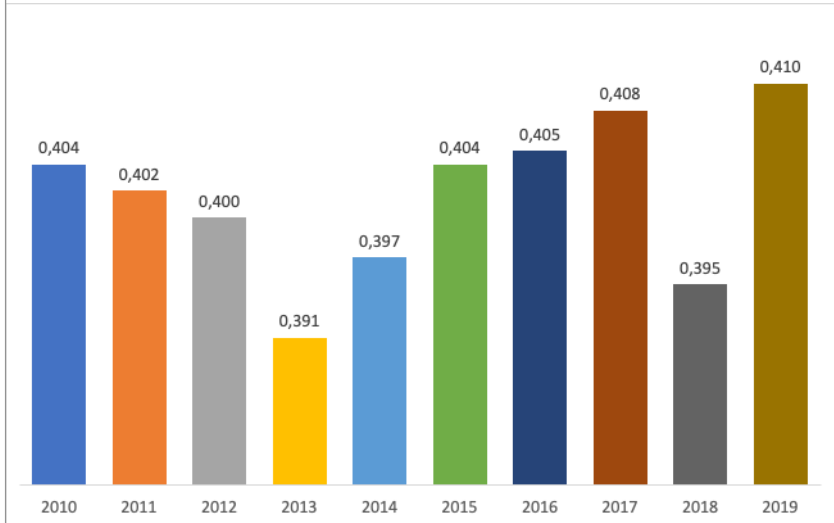
P90/P10 oranı ülkedeki en zengin yüzde 10'luk grubun gelirinin en yoksul 10'luk grubun gelirinin kaç katı olduğunu ifade eder.

Zenginler ve Yoksullar Arasındaki Makas Açılıyor

Türkiye'de hem toplumsal sınıflar arasında hem cinsiyete göre eşitsizlik artış eğilimini sürdürüyor. En zengin yüzde 10'luk grup ile en yoksul yüzde 10'luk grup arasındaki makas (P90/P10) açılmaya devam ediyor. 2010 yılında P90/P10 oranı 14,2 iken 2019 yılında 14,6 kata yükseldi (Grafik 1). Böylece P90/P10 oranı son 10 yılın en yüksek düzeyine geldi.

Gelir eşitsizliği ölçüm yöntemlerinden biri olan Gini katsayısı, bir ülkedeki gelir dağılımı konusunda önemli bir göstergedir. Türkiye'de Gini katsayısı artıyor. Gini katsayısı son bir yılda 0,395'ten 0,410'a artarak 2010 yılından beri en yüksek düzeye yükseldi (Grafik 2).

Grafik 2: Türkiye'de Gelir Dağılımı-Gini Katsayısı (2010-2019)

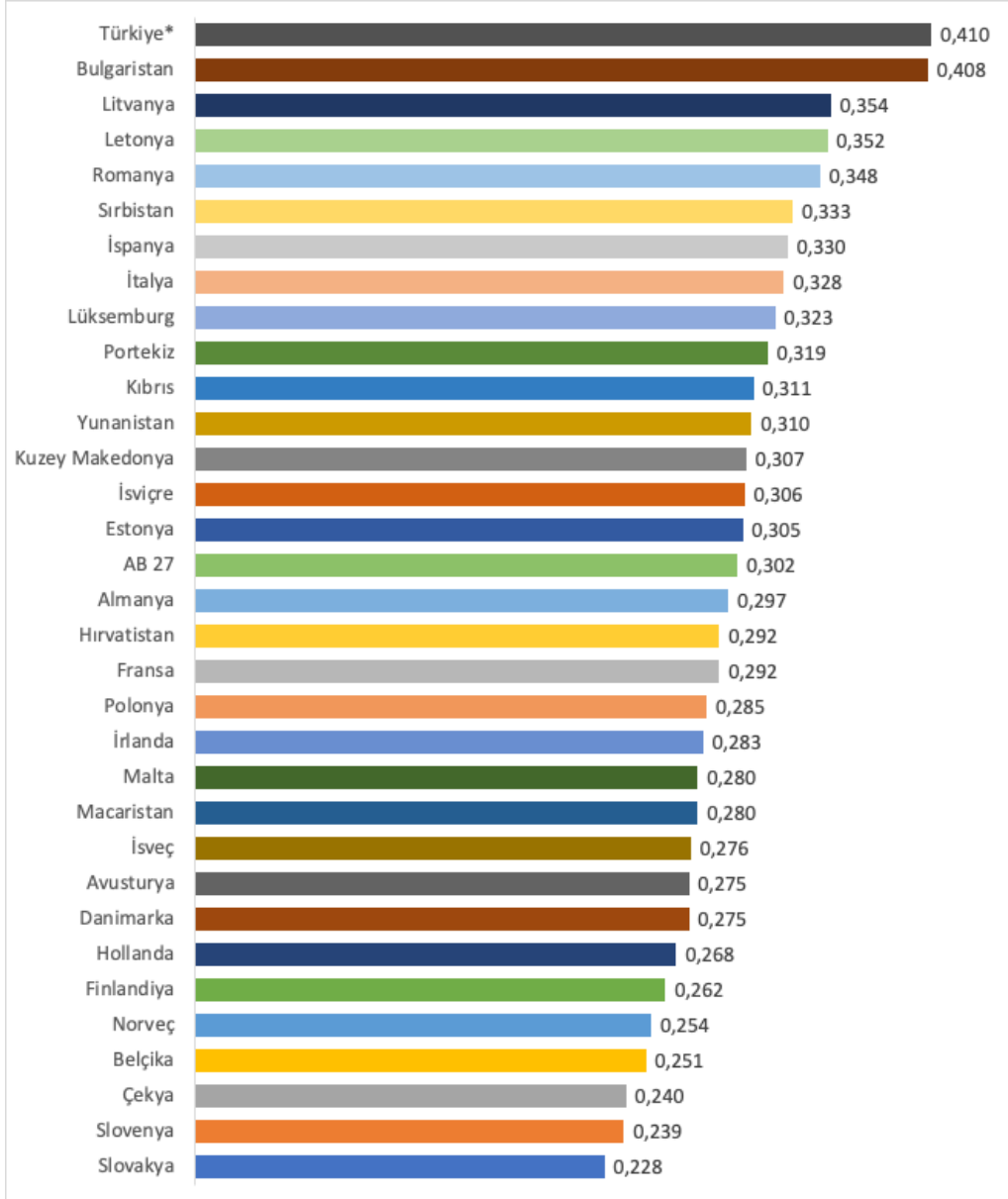
Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020. DİSK-AR.

Türkiye AB Ülkelerine Göre Gelir Eşitsizliğinin En Fazla Olduğu Ülke!

Avrupa Birliği (AB) İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından yayımlanan verilere göre AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye en yüksek Gini katsayısına sahip ülkedir. AB-27 üye ülke ortalamasında Gini katsayısı 0,302 düzeyindedir (Grafik 3). Slovakya (0,228), Slovenya (0,239) ve Çekya (0,240) AB ülkeleri içerisinde gelir dağılımının en iyi olduğu üç ülkedir.

Türkiye (0,410), Bulgaristan (0,408) ve Litvanya (0,354) ise gelir eşitsizliğinin en fazla olduğu üç ülkedir. Gelir dağılımı eşitsizliği konusunda Türkiye'den sonra en yüksek düzey Bulgaristan'dadır.

Grafik 3: AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Gini Katsayısı (2019)

Kaynak: Eurostat, Gini coefficient of equivalised disposable income-EU-SILC survey, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di12/default/table?lang=en (Erişim: 16 Haziran 2021). DİSK-AR.

* Türkiye için Gini katsayısı değeri Eurostat'ta 0,417 olarak verilmiştir. Grafikte TÜİK tarafından yayımlanan en son veri esas alınmıştır.

İşveren Gelirleri Tüm Gelirlerden Daha Hızlı Artıyor

Türkiye’de hanehalkı fertlerinin esas işteki durumlarına göre gelirlerine bakıldığında işveren gelirlerinin çok daha hızlı arttığı görülmektedir. 2010 ve 2019 arası dönemde hanehalkı fertlerinin esas işlerinden elde ettiği gelir 14.159 TL’den 43.118 TL’ye yükseldi. Böylece ortalama hanehalkı fert geliri yüzde 304,5 oranında arttı (Tablo 1). 2019 yılında ortalama hanehalkı harcanabilir fert geliri 3.593 TL olarak saptandı.

Ücretli çalışanların ortalama hanehalkı fert geliri 2010 ve 2019 yılı arasında yüzde 281,8 oranında artarak 14.904 TL’den 42.006 TL’ye (aylık 3.500 TL) yükseldi. Yevmiyelilerin ortalama fert geliri aynı dönemde

5.420 TL'den 17.577 TL'ye ve kendi hesabına çalışanları 10.980 TL'den 33.207 TL'ye yükseldi. Böylece 2010 ve 2019 arasında ortalama hanehalkı fert geliri yevmiyelilerde yüzde 324,3 ve kendi hesabına çalışanlarda yüzde 302,4 oranında artış gösterdi. İşverenlerin ortalama hanehalkı fert geliri ise 2010 ve 2019 yılları arasında yüzde 375 artışla 33.465 TL'den 125.698 TL'ye yükselmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: İşteki Duruma Göre Türkiye'de Ortalama Hanehalkı Fert Gelirleri (TL) (2010-2019)

	Toplam	Ücretli	Yevmiyeli	Kendi Hesabına	İşveren
2010	14.159	14.904	5.420	10.980	33.465
2011	15.157	15.928	5.861	11.834	35.680
2012	17.255	18.110	6.322	13.356	39.632
2013	19.051	19.772	7.667	14.629	44.587
2014	21.514	21.930	8.605	17.644	47.386
2015	24.976	24.375	10.003	20.417	67.640
2016	28.299	27.449	11.634	21.999	83.542
2017	30.748	30.106	13.280	24.134	88.285
2018	34.733	34.286	14.769	27.127	95.495
2019	43.118	42.006	17.577	33.207	125.698
2010-2019 Artış (Yüzde)	304,5	281,8	324,3	302,4	375,6

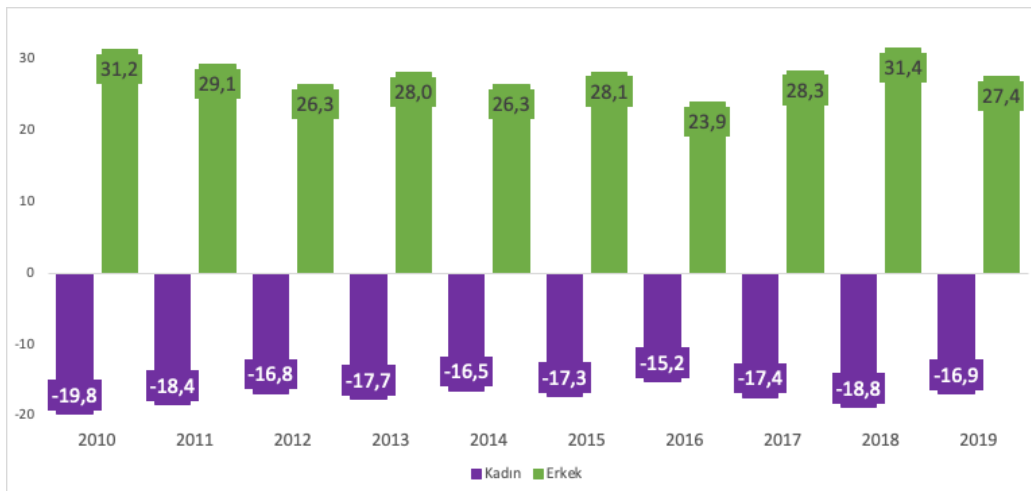
Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020. DİSK-AR

Ücretli, yevmiyeli ve kendi hesabına çalışanların gelirleri 10 yılda yaklaşık 3 kat yükselmişken işverenlerinki 4 kata yakın arttı. Ancak "Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması" ile saptanan gelirlerin beyana dayandığı ve işverenlerin gelir beyan etme konusunda daha sıkı davranarak daha az gelir beyan ettikleri dikkate alınmalıdır.

Gelir Dağılımında Cinsiyet Uçurumu

Ortalama hanehalkı fert gelirlerine cinsiyete göre bakıldığında kadınlar ve erkeklerin arasında ciddi farklar olduğu görülmektedir. 2010 yılında kadınların ortalama hanehalkı fert geliri ortalama fert gelirinden yüzde 19,8 daha azdı, erkeklerinki ise yüzde 31,2 daha fazlaydı. 2019 yılına gelindiğinde erkeklerin ortalama fert geliri toplam ortalama gelirin yüzde 27,4'ü üzerindeyken kadınlarınki halen ortalamanın yüzde 16,9 altındadır (Grafik 4).

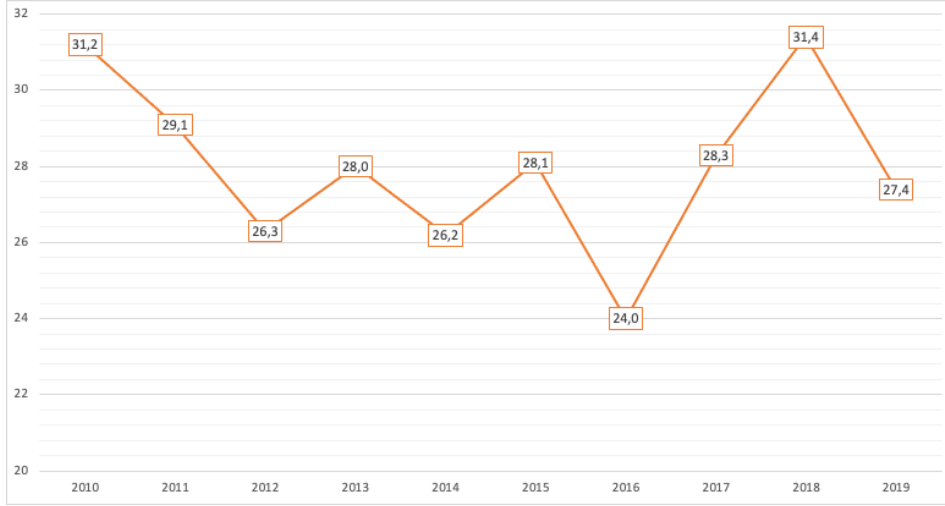
Grafik 4: Kadın ve Erkek Gelirlerinin Ortalama Gelir Oranı (Yüzde) (2010-2019)

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020. DİSK-AR.

2010 yılında erkeklerin ortalama hanehalkı fert geliri kadınlarından yüzde 31,2 oranında fazlaydı. Erkekler ve kadınların ortalama fert gelirleri 2016 yılına kadar yaklaşma eğilimi gösterse de bundan sonra hızla artarak yüzde 31,4'e yükseldi ve 2019 yılında da yüzde 27,4 olarak gerçekleşti (Grafik 5).

Grafik 5: Erkeklerin Fert Geliri Kadınlarından Ne Kadar Fazla (Yüzde) (2010-2019)

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020. DİSK-AR.

İşteki duruma göre erkek ve kadınların fert gelirleri arasındaki fark çok daha çarpıcı. 2019 yılında kendi hesabına çalışan erkekler kadınlardan yüzde 64 oranında fazla gelir elde ettiler. Bu oran yevmiyelilerde yüzde 84, işverenlerde yüzde 21 ve ücretlilerde yüzde 18 olarak hesaplandı (Tablo 2).

Tablo 2: İşteki Duruma Göre Türkiye’de Erkeklerin Fert Geliri Kadınlarından Ne Kadar Fazla? (Yüzde) (2010-2019)

Yıllar	Toplam	Ücretli	Yevmiyeli	İşveren	Kendi Hesabına
2010	%31	%14	%133	%25	%113
2011	%29	%15	%113	%2	%110
2012	%26	%14	%120	%2	%99
2013	%28	%15	%112	%30	%103
2014	%26	%15	%110	%39	%82
2015	%28	%18	%107	%15	%87
2016	%24	%15	%98	-%1	%80
2017	%28	%19	%82	%9	%81
2018	%31	%21	%86	%20	%77
2019	%27	%18	%84	%21	%64

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020. DİSK-AR.

Ücretli kadın ve erkekler arasındaki gelir uçurumu açılma eğilimine devam ediyor. 2010 yılında ücretli erkeklerin ortalama hanehalkı fert geliri kadınlarından yüzde 14 fazla iken 2019 yılında yüzde 18'e yükseldi.

Yoksul Sayısı 24 Milyona Yaklaştı

Eşdeğer hanehalkı medyan fert gelirinin yüzde 70'i esas alındığında yoksul sayısının 23 milyon 704 bin ve yoksulluk oranının yüzde 29 olduğu görülmektedir. Böylece 2018'de 23 milyon 24 bin olan yoksul sayısı

bir yılda yaklaşık 700 bin kişi artmış oldu. Aynı şekilde de yoksulluk oranı bir yılda yüzde 28,5'ten yüzde 29'a yükselmiş oldu.

Ekonomik Kriz Bölüşüm Göstergelerini Kötüleştirdi

Gelir bölüşümü ve yoksulluk göstergelerinde 2019 yılında yaşanan ve TÜİK verilerine yansıyan kötüleşme 2018 Ağustos ayında başlayan ve 2019'da da etkileri devam eden ekonomik krizin sonuçları olarak okunabilir. Bu verilerin 2020 yılını, dolayısıyla pandemi nedeniyle yaşanan geçim sıkıntılarını yansıtmadığının altını tekrar çizmek gerekir. 2020 yılı gelir bölüşümü ve yoksulluk göstergelerinin daha da olumsuz olması sürpriz olmayacaktır.

Öte yandan beyana dayalı olarak saptanan gelirlerde işverenlerin vergi kaygısı nedeniyle gelir beyan etmede daha isteksiz oldukları, buna karşın tevkifat yoluyla vergilendirilen işçilerin gelir beyanlarının ise daha gerçeğe yakın olduğu dikkate alınmalıdır. Bu durum gelirin fonksiyonel dağılımının açıklanandan daha da kötü olabileceğini göstermektedir.